

AEZ301 Hayat Bilgisi Öğretimi

Hayat Bilgisi Öğretim Programının

Beceriler Açısından İncelenmesi

Dr. Fehmi Demir

Siirt Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü

BECERİLER

DEĞERLER

KAVRAMLAR

ÖĞRENME
ÇIKTILARI

Beceriler Çerçevesi

Kavramsal Beceriler

Temel Beceriler
Bütünleşik Beceriler
Üst Düzey Düşünme Becerileri

Alan Becerileri

Türkçe
Matematik
Fen Bilimleri
Sosyal Bilimler

Eğilimler

Benlik Eğilimleri
Sosyal Eğilimler
Entelektüel Eğilimler

Sosyal-Duygusal Beceriler

Benlik Becerileri
Sosyal Yaşam Becerileri
Ortak/Birleşik Beceriler

Okuryazarlık Becerileri

Bilgi, Dijital, Finansal, Görsel, Kültür, Vatandaşlık, Veri, Sürdürülebilirlik, Sanat

Kavramsal Beceriler (KB)

KB1. Temel Beceriler

Karmaşık bir süreç gerektirmeden edinilen, gözlenebilen eylemler

Saymak, okumak, yazmak, çizmek, bulmak, seçmek, belirlemek, işaret etmek, ölçmek, sunmak, çevirmek, kaydetmek

Kavramsal Beceriler (KB)

KB2. Bütünleşik Beceriler

Süreç modellemesi yapılabilen eylemleri ifade eder.

2. Gözleme
4. Çözümleme
5. Sınıflandırma
6. Bilgi toplama
7. Karşılaştırma
8. Sorgulama
14. Yorumlama
15. Yansıtma
20. Sentezleme

KB2. Bütünleşik Beceriler

- **KB2.2. Gözleme** Becerisi: Doğal ortamdaki nesne ve olaylara ait özelliklerin duyu aracılığıyla belirlenmesini ifade eder
 - KB2.2.SB1. Gözleme ilişkin amaç-ölçüt belirlemek
 - KB2.2.SB2. Uygun veri toplama aracı ile veri toplamak
 - KB2.2.SB3. Toplanan verileri sınıflandırmak ve kaydetmek
- **KB2.4. Çözümleme** Becerisi: Bir bütünü parçalarına ayırarak parçalar arasındaki ilişkileri belirlemeyi ifade eder.
 - KB2.4.SB1. Nesne, olgu ve olaylara ilişkin parçaları belirlemek
 - KB2.4.SB2. Parçalar arasındaki ilişkileri belirlemek

KB2. Bütünleşik Beceriler

- **KB2.5. Sınıflandırma** Becerisi: Nesne, olgu ve olayları, gözlem ya da ölçme sonucunda belirlenen özelliklerine ve birbirleriyle ilişkilerine göre gruplara ayırmayı ifade eder.
 - KB2.5.SB1. Nesne, olgu ve olaylara ilişkin değişkenleri/ölçütleri belirlemek
 - KB2.5.SB2. Nesne, olgu ve olayları ayırtmak veya bölmek
 - KB2.5.SB3. Nesne, olgu ve olayları tasnif etmek
 - KB2.5.SB4. Nesne, olgu ve olayları etiketlemek
- **KB2.6. Bilgi Toplama** Becerisi: Olay/konu/durum ile ilgili istenen bilgiyi çeşitli yöntemlerle elde etmeyi, doğrulamayı ve kaydetmeyi ifade eder.
 - KB2.6.SB1. İstenen bilgiye ulaşmak için kullanacağı araçları belirlemek
 - KB2.6.SB2. Belirlediği aracı kullanarak olay/konu/durum hakkındaki bilgileri bulmak
 - KB2.6.SB3. Olay/konu/durumla ilgili ulaşılan bilgileri doğrulamak
 - KB2.6.SB4. Olay/konu/durumla ilgili ulaşılan bilgileri kaydetmek

KB2. Bütünleşik Beceriler

- **KB2.7. Karşılaştırma** Becerisi: Birden fazla kavram veya durum arasındaki benzerlik ve farklılıkların belirlenmesini ifade eder
 - KB2.7.SB1. Birden fazla kavram veya duruma ilişkin özellikleri belirlemek
 - KB2.7.SB2. Belirlenen özelliklere ilişkin benzerlikleri listelemek
 - KB2.7.SB3. Belirlenen özelliklere ilişkin farklılıkları listelemek
- **KB2.8. Sorgulama** Becerisi: Olay/konu/duruma ilişkin farkında olma, anlamlı sorular sorma, bilgi edinme ve bunları değerlendirme sürecini ifade eder.
 - KB2.8.SB1. Merak ettiği konuyu tanımlamak
 - KB2.8.SB2. İlgili konu hakkında sorular sormak (5N1K)
 - KB2.8.SB3. İlgili konu hakkında bilgi toplamak
 - KB2.8.SB4. Toplanan bilgilerin doğruluğunu değerlendirmek
 - KB2.8.SB5. Toplanan bilgiler üzerinden çıkarım yapmak

KB2. Bütünleşik Beceriler

- **KB2.14. Yorumlama** Becerisi: Mevcut olay/konu/durumu bağlamından koparmadan yeniden açıklamayı ifade eder
 - KB2.14.SB1. Mevcut olay/konu/durumu incelemek
 - KB2.14.SB2. Mevcut olay/konu/durumu bağlamdan kopmadan dönüştürmek
 - KB2.14.SB3. Kendi ifadeleriyle olay/konu/durumu nesnel, doğru ve anlamı değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade etmek
- **KB2.15. Yansıtma** Becerisi: Bir durumu gelecekteki durumlara uygulamak için deneyimlerden yola çıkarak gözden geçirmeyi, çıkarımda bulunmayı ve değerlendirmeyi ifade eder.
 - KB2.15.SB1. Deneyimi gözden geçirmek
 - KB2.15.SB2. Deneyime dayalı çıkarım yapmak
 - KB2.15.SB3. Ulaşılan çıkarımları değerlendirmek

KB2. Bütünleşik Beceriler

- **KB2.20. Sentezleme** Becerisi: Parçalar arasında ilişki kurarak parçaları özgün bir bütün oluşturmak yolu ile bir araya getirme sürecini ifade eder.
 - KB2.20.SB1. Parçaları belirlemek
 - KB2.20.SB2. Parçalar arası ilişki kurmak
 - KB2.20.SB3. Parçaları birleştirerek özgün bir bütün oluşturmak

Sosyal Bilimler Alan Becerileri (SBAB)

- Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde 17 alan becerisi belirlenmiştir. Bunlardan hayat bilgisi dersinde kullanılanlar
- **SBAB2. Kanıta dayalı sorgulama ve araştırma:** *Tarihçilerin araştırma, sorgulama, analiz ve yorumlama süreçlerinin öğrenciye tanıtılmasını ve öğrencide bu süreçlere ilişkin deneyim ve becerilerin oluşturulmasını ve bu süreçlerde tarihsel kaynakların nasıl kullanılacağını ifade eder.*
 - SBAB2.1. Meraka dayalı soru sorma
 - SBAB2.1.SB.1. Merak ettiği konuyu/problemi belirlemek
 - SBAB2.1.SB.1. Merak ettiği konu hakkında sorular sormak (5N1K)

Sosyal Bilimler Alan Becerileri (SBAB)

- **SBAB2. Kanıta dayalı sorgulama ve araştırma:** *Tarihçilerin araştırma, sorgulama, analiz ve yorumlama süreçlerinin öğrenciye tanıtılmasını ve öğrencide bu süreçlere ilişkin deneyim ve becerilerin oluşturulmasını ve bu süreçlerde tarihsel kaynakların nasıl kullanılacağını ifade eder.*
 - **SBAB2.2. Kaynaklardan Bilgi Toplama**
 - SBAB2.2.SB1. Araştıracağı/kullanacağı kaynakları belirlemek
 - SBAB2.2.SB2. Belirlediği kaynaklardan ilgili bilgileri bulmak
 - SBAB2.2.SB3. Araştıracağı/kullanacağı kaynakların uygunluğunu açıklamak
 - SBAB2.2.SB4. Kaynaklardan ulaşılan bilgileri kaydetmek
 - **SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama**
 - SBAB2.5.SB1. Kaynağın içeriğini incelemek
 - SBAB2.5.SB2. Kaynağı bağlamdan kopmadan dönüştürmek
 - SBAB2.5.SB3. Olay/konu/durumu, anlamı değiştirmeyecek şekilde kendi ifadeleriyle yeniden yorumlamak

Sosyal Bilimler Alan Becerileri (SBAB)

- **SBAB5. Sosyal katılım:** *Öğrencilerin hem kendini hem de yakın çevresini etkileyen konularla ilgili bilgi sahibi olmasının yanında ihtiyaçların giderilmesinde sosyal grup çatısına dâhil olarak fikir üretmekten eyleme geçilme sürecini ifade eder.*
 - **SBAB5.1. Sosyal temas oluşturma**
 - SBAB5.1.SB1. Grup iletişimini başlatmak
 - SBAB5.1.SB2. Grup etkileşimine katılmak
 - SBAB5.1.SB3. Grup iletişimine katkıda bulunmak
 - SBAB5.1.SB4. Grup iletişimini değerlendirmek

Sosyal Bilimler Alan Becerileri (SBAB)

- **SBAB5. Sosyal katılım:** *Öğrencilerin hem kendini hem de yakın çevresini etkileyen konularla ilgili bilgi sahibi olmasının yanında ihtiyaçların giderilmesinde sosyal grup çatısına dâhil olarak fikir üretmekten eyleme geçilme sürecini ifade eder.*
 - **SBAB5.3. Fikir Üretme**
 - SBAB5.3.SB1. Konu/sorun/durumu fark etmek
 - SBAB5.3.SB2. Konu/sorun/duruma ilişkin benzer deneyimleri incelemek
 - SBAB5.3.SB3. Konu/sorun/duruma ilişkin fikir/çözüm üretmek
 - **SBAB5.5. Fikri Eyleme Dönüştürme**
 - SBAB5.5.SB1. Plan yapmak
 - SBAB5.5.SB2. Planı uygulamak
 - SBAB5.5.SB3. Planı değerlendirmek

Sosyal Bilimler Alan Becerileri (SBAB)

- **SBAB7. Mekânsal düşünme:** Mekân kavramlarını bilme, temsil araçlarını kullanma ve akıl yürütme süreçlerini uygulama şeklinde üç unsurun yapıcı bir bileşimini ifade eder.
 - **SBAB7.1. Konum Algılama**
 - SBAB7.1.SB1. Olay, konu, durum veya mekânların konumunu belirlemek
 - SBAB7.1.SB2. Coğrafi olay, olgu, konu ve mekânların konumsal görselleştirmesini yapmak
 - SBAB7.1.SB3. Mekânın konumsal özelliklerini özetlemek
 - **SBAB7.6. Mekânsal Bölge Belirleme/Çizme**
 - SBAB7.6.SB1. Benzer özellikler gösteren mekânların dağılışını belirlemek
 - SBAB7.6.SB2. Benzer özellikler gösteren mekânların sınırlarını çizmek

Eğilimler(E)

- Eğilim, sahip olunan becerilerin niyet, duyarlılık, isteklilik ve değerlendirme ögeleri doğrultusunda gerekli durumlarda nasıl kullanıldığı ile ilgili zihinsel örüntüleri ifade eder. Hayat bilgisi öğretim programında kullanılan eğilimler:
- **E1. Benlik Eğilimleri:** Kişinin içsel özelliklerini ve kişiliğini, sergileyeceği becerilere yansıtmasını ifade eder.
 - E1.1. Merak
 - E1.3. Azim ve Kararlılık
 - E1.4. Kendine İnanma (Öz Yeterlilik),
 - E1.5. Kendine Güvenme (Öz Güven),

Eğilimler(E)

- Eğilim, sahip olunan becerilerin niyet, duyarlılık, isteklilik ve değerlendirme ögeleri doğrultusunda gerekli durumlarda nasıl kullanıldığı ile ilgili zihinsel örüntüleri ifade eder. Hayat bilgisi öğretim programında kullanılan eğilimler:
- **E2. Sosyal Eğilimler:** Kişinin içsel özelliklerini ve kişiliğini sosyal bir ortam içerisinde sergileyeceği becerilere yansıtmasını ifade eder
 - E2.1. Empati,
 - E2.2. Sorumluluk,
 - E2.4. Güven
 - E2.5. Oyunseverlik,

Eğilimler(E)

- Eğilim, sahip olunan becerilerin niyet, duyarlılık, isteklilik ve değerlendirme öğeleri doğrultusunda gerekli durumlarda nasıl kullanıldığı ile ilgili zihinsel örüntüleri ifade eder. Hayat bilgisi öğretim programında kullanılan eğilimler:
- **E3. Entelektüel Eğilimler:** Kişinin zihinsel ve düşünsel birikimlerini sergileyeceği becerilere yansıtmasını ifade eder.
 - E3.4 Gerçeği Arama,
 - E3.5. Açık Fikirlilik,
 - E3.6. Analitik Düşünme
 - E3.7. Sistematik Olma,
 - E3.8. Soru Sorma
 - E3.10. Eleştirel Bakma
 - E3.11. Özgün Düşünme

Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri (SDB)

- **SDB1. Benlik Becerileri:** Kişinin ihtiyacı olan kişisel kaynakları geliştirerek kullanabilmesini ifade etmekte ve bu açıdan kendiliği ve kişiliği ile ilgili süreçleri yakından ilgilendirmektedir.
 - **SDB1.1. Kendini Tanıma (Öz Farkındalık Becerisi)**
 - SDB1.1.SB1. Öğreneceği yeni konu/kavram veya bilgiyi nasıl öğrendiğini belirlemek
 - SDB1.1.SB2. Olaylar/durumlar karşısında hangi duyguları yaşadığını fark etmek
 - SDB1.1.SB3. Kendi duygularına ilişkin farkındalığını artırmaya yönelik çalışmalar yapmak
 - **SDB1.2. Kendini Düzenleme (Öz Düzenleme),**
 - SDB1.2.SB1. İhtiyaçlarını karşılamaya yönelik hedef belirlemek
 - SDB1.2.SB2. Motivasyonunu ayarlamak
 - SDB1.2.SB3. Bir hedefi gerçekleştirebilmek için kendi duygu, düşünce ve davranışlarını izlemek ve yönetmek
 - SDB1.2.SB4. Bir hedefi gerçekleştirebilme sürecinde kendini değerlendirmek
 - SDB1.2.SB5. Kendi öğrenme durumunu geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmak

Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri (SDB)

- **SDB2: Sosyal Yaşam Becerileri:** Sosyal yaşam becerileri, kişinin toplumsal hayata etkin olarak katılabilmek ve günlük hayatta karşılaştığı problemlerin üstesinden gelebilmek için kullandığı becerileri ifade etmektedir ve bu açıdan kişinin toplumsal yönü ile ilişkilidir
- **SDB2.1. İletişim**
 - SDB2.1.SB1. Başkalarını etkin şekilde dinlemek
 - SDB2.1.SB2. Duygu ve düşüncelerini ifade etmek
 - SDB2.1.SB3. Sözlü ya da sözsüz olarak etkileşim sağlamak
 - SDB2.1.SB4. Grup iletişimine katılmak

Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri (SDB)

- **SDB2.2. İş Birliği**
 - SDB2.2.SB1. Kişi ve gruplarla iş birliği yapmak
 - SDB2.2.SB2. Düşüncelerini başkalarıyla tartışmak/müzakere etmek
 - SDB2.2.SB3. Farklı düşünceler üzerinde uzlaşma sağlayıp ortaklıklar kurmak
 - SDB2.2.SB4. Ekip (takım) çalışması yapmak ve yardımlaşmak
 - SDB2.2.SB5. Sosyal etkileşimlerle elde edilen çıktıları eyleme dönüştürmek
- **SDB2.3. Sosyal Farkındalık**
 - SDB2.3.SB1. Sosyal ipuçlarını dikkate almak
 - SDB2.3.SB2. Başkalarının duygularını, düşüncelerini ve bakış açılarını anlamak
 - SDB2.3.SB3. Başkalarına karşı anlayış geliştirerek saygı göstermek
 - SDB2.3.SB4. Toplumsal normlar hakkında bir anlayış geliştirmek

Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri (SDB)

- **SDB3: Ortak/Birleşik Beceriler:** Benlik becerileri ve sosyal yaşam becerileri ile birlikte sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin yapısını oluşturmakta ayrıca benlik becerileri ile sosyal yaşam becerilerinin kesişim noktasında yer almaktadır.
- **SDB3.1. Uyum**
 - SDB3.1.SB1. Yeni, değişen ve belirsiz durumları anlamak
 - SDB3.1.SB2. Yeni, değişen ve belirsiz durumlar karşısında değişime açık ve istekli olmak
 - SDB3.1.SB3. Yeni, değişen ve belirsiz durumlarla başa çıkmak için düşünce biçimini ayarlamak
 - SDB3.1.SB4. Yeni, değişen ve belirsiz durumlarda davranış veya eylemin doğasını, seviyesini ve derecesini ayarlamak
 - SDB3.1.SB5. Yeni, değişen ve belirsiz bir çevreyle başarılı bir şekilde etkileşime geçmek için duygusal tepkileri ayarlamak
- **SDB3.3. Sorumlu Karar Verme**
 - SDB3.3.SB1. Problemleri tanımlayıp çözmek
 - SDB3.3.SB2. Eylemlerinin sonuçlarını öngörmek
 - SDB3.3.SB3. Gerekçeli yargıda bulunmak
 - SDB3.3.SB4. Alınan kararların ahlaki olarak uygunluğunu değerlendirmek
 - SDB3.3.SB5. Derinlemesine düşünmek

OB1. BİLGİ OKURYAZARLIĞI

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
OB1.2. Bilgiyi Toplama	OB1.2.SB1. İstenen bilgiye ulaşmak için kullanacağı araçları belirlemek OB1.2.SB2. Belirlediği aracı kullanarak olay, konu ve durum ile ilgili bilgileri bulmak OB1.2.SB3. Bir olay, konu ve durum ile ilgili ulaşılan bilgileri doğrulamak OB1.2.SB4. Bir olay, konu ve durum ile ilgili ulaşılan bilgileri kaydetmek
OB1.3. Bilgiyi Özetleme	OB1.3.SB1. Bilgiyi çözümlemek OB1.3.SB2. Bilgiyi sınıflandırmak OB1.3.SB3. Bilgiyi yorumlamak (kendi cümleleri ile aktarmak)

OB2. DİJİTAL OKURYAZARLIK

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
OB2.1. Dijital Bilgiye Ulaşma ve Dijital Bilgiyi Tanıma	OB2.1.SB1. Dijital bilgiye erişim yollarını bilmek OB2.1.SB2. Dijital bilgiyi oluşturan parçaları tanımlamak OB2.1.SB3. Dijital bilginin nasıl oluştuğunu anlamak OB2.1.SB4. Dijital bilginin yönetimi ve organize edilmesinde kişisel mahremiyeti gözetmek
OB2.4. Dijital Bilgiyi Anlamlandırma	OB2.4.SB1. Dijital bilgiyi karşılaştırmak OB2.4.SB2. Dijital bilgiyi sınıflandırmak OB2.4.SB3. Dijital bilgiyi değerlendirmek OB2.4.SB4. Dijital bilgi üzerinden çıkarım yapmak

OB3. FİNANSAL OKURYAZARLIK

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
OB3.3. Bilinçli Harcama Yapma ve Borçlanma	OB3.3.SB1. Bilinçli harcama yapmak OB3.3.SB2. Borçlanma araçlarını (Türk lirası, döviz veya değerli metal cinsi, kredi, kredi kartı vb.) ve kurumlarını (konvansiyonel banka, katılım bankası, aile içi borçlanma vb.) toplumsal, dinî, finansal ve hukuki bağlamda değerlendirmek ve yönetmek

OB4. GÖRSEL OKURYAZARLIK

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
OB4.1. Görseli Anlama	OB4.1.SB1. Görseli algılamak OB4.1.SB2. Görseli tanımak
OB4.2. Görseli Yorumlama	OB4.2.SB1. Görseli incelemek OB4.2.SB2. Görseli bağlamdan kopmadan dönüştürmek OB4.2.SB3. Kendi ifadeleriyle görseli nesnel, doğru anlamı değiştirmeyecek bir şekilde yeniden ifade etmek
OB4.4. Görsel İletişim Uygulamaları Oluşturma	OB4.4.SB1. Görseli kullanmak OB4.4.SB2. Özgün görseller oluşturmak

OB5. KÜLTÜR OKURYAZARLIĞI

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
OB5.1. Kültürü Kavrama	OB5.1.SB1. Kültürel kavramları tanımak OB5.1.SB2. Kültür unsurlarını fark etmek OB5.1.SB3. Kendi kültürünü fark etmek OB5.1.SB4. Kültürel benzerlik ve farklılıkları ayırt etmek

OB6. VATANDAŞLIK OKURYAZARLIĞI

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
OB6.1. Vatandaşlığı Anlama	OB6.1.SB1. Devlet ve fert kavramlarını tanımak OB6.1.SB2. Devlet organlarını ve devlet kurumlarını tanımak OB6.1.SB3. Toplumsal kuralların farkına varmak OB6.1.SB4. Farklılıklara saygı duymak
OB6.3. Vatandaşlık Hak ve Sorumluluklarını Kullanma	OB6.3.SB1. Hak ve sorumlulukların farkına varmak OB6.3.SB2. Hak ve sorumluluklarını yerine getirmek OB6.3.SB3. Gönüllü faaliyetlere katılmak

OB7. VERİ OKURYAZARLIĞI

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
OB7.1. Sorular Sorma ve Olası Sonuçları Düşünme	OB7.1. SB1. Veriyi sorular ve beklentilerle ilişkilendirmek OB7.1. SB2. Verilen bağlamda sorular hazırlamak OB7.1. SB3. Yeni sorular üretmek

OB8. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK OKURYAZARLIĞI

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
OB8.1. Sürdürülebilirliği ve Sürdürülebilir Kalkınmayı Anlama	OB8.1.SB1. Sürdürülebilir ve sürdürülebilir olmayan süreçlerin farkında olmak

OB9. SANAT OKURYAZARLIĞI

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
OB9.1. Sanat Türlerini ve Tekniklerini Anlama	OB9.1.SB1. Temel sanat kavramlarını tanımak
OB9.2. Sanat Eseri İnceleme	OB9.2.SB1. Sanat eserini betimlemek OB9.2.SB2. Sanat eserini çözümlemek OB9.2.SB3. Sanatsal yargıda bulunmak

Yararlanılan Kaynaklar

MEB. (2024). Hayat bilgisi öğretim programı. Ankara.

MEB. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları ortak metni. Ankara